

כלימשלובים

גליון מספר 5

אסטרטגיות למידה בהוראה מפורשת

כיצד נרכשות אסטרטגיות הלמידה?

חלק מהאסטרטגיות נרכש באופן ספונטני ללא התערבות, וחלק נרכש על ידי חיקוי של לומד מיומן. אסטרטגיות מורכבות יותר דורשות הוראה ישירה. נמצא שלעיתים אנשי הצוות נמנעים מהקניית אסטרטגיות אלה באופן מפורש משום שהם סבורים שאין זמן, או משערים שהתלמידים ימצאו לבד את הדרך להשגת המטרה. אך למען האמת הוראה של אסטרטגיות אלה חוסכת בסופו של דבר זמן.

בגיליון הקודם למדנו סכמות קוגניטיביות לארגון הידע שהן סכמות תוכן. בגיליון זה נכיר סכמות קוגניטיביות מסוג אחר - סכמות מיומנות שאותן ניתן לבסס באמצעות הוראה מפורשת של אסטרטגיות למידה.

מהי אסטרטגיה?

תוכנית פעולה להשגת מטרות.

ומה הן אסטרטגיות למידה?

אסטרטגיות למידה הן דרכי פעולה שמטרתן לפתח לומד עצמאי. הן בנויות לרוב במבנה מדורג בעל מספר שלבים. רכישה מיטבית שלהן משפרת את מיומנויות הלמידה.

יש סוגים שונים של אסטרטגיות למידה, כמו אסטרטגיות זיכרון, חשיבה, קריאה, כתיבה וניהול עצמי, ולכל אחת מהן מטרה ספציפית. שימוש באסטרטגיות אלה יכול לשפר הישגים, להגביר ביטחון עצמי ולהקל על תהליך הלמידה.

כלים שלובים

גליון מספר 5

דוגמאות לאסטרטגיות למידה:

דוגמאות נוספות לאסטרטגיות למידה - מתוך כלי חשיבה של מכון ברנקו וויס

מדוע חשוב ללמד אסטרטגיות למידה בהוראה מפורשת?

- 1. עצמאות בלמידה**
רכישה מלאה של אסטרטגיות אלה תאפשר ללומדים להצליח במטרות הלמידה ללא הישענות על המורה/הגננת.
- 2. הגברת מוטיבציה**
כאשר הלומד נוכח לדעת שהאסטרטגיה יעילה עבורו, הוא מרבה להשתמש בה ונהנה מעצם הלמידה שמגבירה את תחושת מסוגלות.
- 3. ביטחון עצמי**
תחושת המסוגלות וחוויות ההצלחה מחזקות את הביטחון העצמי של התלמידים.

כלי שלום

גליון מספר 5

- **למה חשוב לשים לב בעת הקניית אסטרטגיות למידה בהוראה מפורשת?**
- **שיום האסטרטגיה** - הצגה ברורה של שם האסטרטגיה הנלמדת לצורך יצירת "מגירה מנטלית" למידע החדש.
- **הסבר המטרה** - הבהרת חשיבות האסטרטגיה ואיך היא תסייע בלמידה.
- **הקניה מונחית** - הסבר על חשיבות השימוש באסטרטגיות ועל מטרתן על ידי התנסויות מוצלחות תוך כדי ליווי והנחיה של המורה/הגננת.
- **חיבור לחומר הנלמד בכיתה** - שילוב הוראת האסטרטגיות כחלק מתוכני הלמידה.
- **חזרתיות במקצועות שונים** - עידוד השימוש באסטרטגיות בכל תחומי הדעת ובהקשרים שונים ובתיאום בין אנשים שונים בצוות החינוכי.
- **כרטיסי ניווט** - שימוש בכרטיסי ניווט כתומכי זיכרון, ובהמשך יצירה משותפת של מחברת של כרטיסי ניווט.
- **התאמה ללומד** - הזמנת כל תלמיד לבנות את האסטרטגיה שלו בהתאם להעדפתו.
- **תרגול** - זימון הזדמנויות רבות לתרגול ולהתנסות.
- **משוב** - יצירת מחוון מפורט לבדיקה עצמית.
- **עידוד לשימוש באסטרטגיה** - במשימות הערכה ניתן לתת לתלמידים ציון נפרד על עצם השימוש באסטרטגיה הנפרד מהציון על התוכן שכתבו.
- **מטה-קוגניציה** - עידוד התלמידים לחשוב על השימוש באסטרטגיה ולענות על שאלות כמו "מתי" ו"איך" משתמשים בה. עידוד התלמידים לחקור ולגלות את יעילות האסטרטגיה בעצמם.
- **אמצעי עזר חזותיים** - תליית כרטיסי ניווט על לוח המיועד לכך בכיתה.
- **לפניכם סרטון המדגים הוראה של אסטרטגיה בשיעור שפה בכיתה ג' עם המורה סמדר. מה תוכלו ללמוד על אופן ההקניה של האסטרטגיה?**

קישור לצפייה בסרטון

גליון מספר 5

פרקטיקה שנייה:

הצעה לפרומפט ליצירת אסטרטגיה:

פרומפט למורה:

אני מורה יצירתית ומקצועית לכיתה ____ במקצוע ____ . אני רוצה ללמד את התלמידים שלי איך ל ____ . כתוב לי אסטרטגיה על פי שלבים ברורים ומפורשים שכל תלמיד שיעבוד על פיהם יצליח במשימה. אם אתה זקוק לעוד מידע לפני שאתה כותב, שאל אותי.

פרומפט לגננת:

אני גננת יצירתית ומקצועית בגן ____ . אני רוצה ללמד את ילדי הגן שלי איך ל ____ . כתוב לי אסטרטגיה על פי שלבים ברורים ומפורשים שכל ילד שיעבוד על פיהם יצליח במשימה. הצע לי רעיונות כיצד לייצג את האסטרטגיה באופן חזותי בהתאמה לילדי גן. אם אתה זקוק לעוד מידע לפני שאתה כותב, שאל אותי.

פרקטיקה 1

בנייה משותפת של אסטרטגיה:

1. המורה/הגננת מבקשת מהתלמידים לבצע מטלה כלשהי ללא הסבר על האסטרטגיה המתאימה להצלחה. (למשל פתרון תרגיל חשבוני, מענה לשאלה העוסקת באיתור פרטים, כתיבת טקסט במבנה מוגדר). התלמידים מבצעים את המטלה באופן עצמאי.
2. דיון בכיתה - איך ניגשתם למשימה? באילו שלבים עבדתם? איזו דרך לדעתכם יעילה יותר? למי יותר נוח בדרך אחרת?
3. המורה/הגננת כותבת על הלוח הצעה לכרטיס ניווט הכוללת את השיטות שהעלו התלמידים. במידת הצורך משלימה עוד שלבים ופעולות משלה.
4. כל תלמיד כותב לעצמו כרטיס ניווט על פי הרשום על הלוח. התלמיד יכול לבחור לכתוב רק חלק מהשלבים או לבחור אחת החלופות שהוצעו על הלוח, על פי מה שמתאים לו.
- אפשרויות שונות לביטוי הידע - ניתן להציע מגוון דרכים חלופיות לפעילות זו: - המורה יכולה לכתוב בעצמה לתלמידים עם קשיי כתיבה את כרטיס הניווט או לבקש מתלמיד אחר. ניתן גם להציע להכין כרטיס בתמונות או בציורים כחלופה לכתיבה.

כלימ שלובים

גליון מספר 5

ירוק - צא לדרך עם התשובה:

1. פתח במשפט פתיחה שמציג את שני הדברים שמשווים
2. כתוב קודם את כל הדמיון בעזרת מילות קישור כמו: "גם... וגם...", "שניהם..."
3. אחר כך כתוב את השוני בעזרת מילות קישור כמו: "בשונה מ...", "לעומת זאת..."
4. סיים במשפט מסכם

כדי להטמיע את השיטה אני ממליץ:

- להכין לתלמידים דף עבודה עם הסימנים של הרמזור והשלבים
- לתרגל בכיתה עם דוגמאות פשוטות (למשל השוואה בין שני בעלי חיים מוכרים)
- לעבוד בזוגות בהתחלה כדי שהתלמידים יוכלו לדון בתכונות יחד
- להציג דוגמאות של תשובות טובות שנכתבו לפי השיטה.

הינה דוגמה לאסטרטגיה שכתב קלוד על פי הפרומפט הזה למורה למדעים שמבקשת אסטרטגיה להוראת כתיבה של תשובת השוואה לתלמידי כיתה ג'.

"אני אציע אסטרטגיה מובנית לכתיבת תשובת השוואה במדעים לתלמידי כיתה ג'. אקרא לה "שיטת הרמזור" - כי היא מחולקת לשלושה שלבים ברורים בצבעי הרמזור:

אדום - עצור וחשוב:

1. קרא את השאלה פעמיים
2. סמן בעיגול את שני הדברים שצריך להשוות ביניהם
3. שרטט טבלה עם שתי עמודות - אחת לכל דבר שמשווים

צהוב - התכונן לתשובה:

1. רשום בטבלה את כל התכונות של כל דבר
2. מתח קו בין התכונות הדומות בשני הטורים
3. סמן בצבע את התכונות השונות

